

Mökkiläisten moninaistuvat teknologianäkemykset mökkikulttuurin muutoksen ilmentäjänä

Second-home dwellers' diversifying views on technology as an indicator of changing cottage culture

Loviisa Léman, Janne Poikolainen ja Minna Autio, Helsingin yliopisto

Tiivistelmä

Teknologinen kehitys ja digitalisaatio ovat muokanneet matkailun eri osa-alueita monin tavoin. Mökkeilyn piirissä tämä on näkynyt sekä mökkien teknologisen varustelun lisääntymisenä että mökkiläisten teknologiakäytäntöjen muutoksina. Mökkiläisten ja teknologian suhdetta koskeva tutkimus on kuitenkin jäänyt verrattain vähäiseksi. Aiemmissa tutkimuksissa aihetta on lähinnä sivuttu, tai huomio on keskittynyt teknologisen varustelun määrään ja etätyöteknologiaan. Tutkimuksessamme lähestymme mökkiläisten teknologiaa koskevia näkemyksiä ja kulttuurisia neuvotteluja laadullisen haastatteluaineiston pohjalta. Tarkastelumme keskittyy erityisesti kotitöissä, ansiotyössä ja viihteenä hyödynnettäviin teknologian muotoihin. Tuloksemme osoittavat, että mökkeilijät käyvät neuvottelua perinteisen varautuneen teknologiasuhteen ja modernimman teknologista varustelua arvostavan näkemyksen välillä. Selkeän kielteisten ja avoimen teknologiamyönteisten suhtautumistapojen välimaastoon paikantuu neuvotteluasetelmia, joissa mökkeilyn teknologiakäytännöt rakentuvat kulttuurisina kompromisseina. Tämä ilmenee vanhakantaisemman teknologian suosimisena, tarpeena perustella laitteiden läsnäoloa mökillä sekä laitteiden merkityksen ja tason vähättelyä. Teknologianäkemyksen moninaisuus ja siihen liittyvä tasapainottelu ilmentävät mökkimatkailun ja siihen liittyvien elämysten muuttuvaa luonnetta sekä muutoksen luomaa tarvetta sovitella jänniteitä perinteisten ihanteiden ja nykyaikaistuvan vapaa-ajan asumisen välillä.

Avainsanat: mökkeily, mökkimatkailu, vapaa-ajan asuminen, teknologia, digitalisaatio

Abstract

Rapid technological development and digitalization have shaped the field of tourism in multiple ways. In the context of second-home tourism, this has manifested in both increasing technological standards and

changing technological practices. However, prior research has typically only briefly addressed the relationship between second-home dwellers and technology, or it has focused primarily on the quantity of technological amenities and remote work technologies. Utilizing qualitative interview data, we examine the perceptions and cultural negotiations related to technology among second-home dwellers, particularly focusing on technologies used for household chores, paid work, and recreational activities. Our results indicate that second-home dwellers negotiate between a traditional, reserved attitude toward technology and a more modern perspective that values technological equipment. Between the clearly negative and openly positive attitudes, there exist negotiation settings in which the technology practices of second-home living are constructed as cultural compromises. This is evident in the preference for more traditional technology, the need to justify the presence of technological devices at the second home, and the tendency to downplay the significance and technological sophistication of these devices. The diversity of observed views and negotiations reflects the changing nature of second-home tourism and the consequent need to reconcile tensions between traditional ideals and the modernizing practices of second-home living.

Keywords: *second home, second-home tourism, cottage, technology, digitalization*

Johdanto

Mökkeily on Suomessa laajamittainen ja vahvoja yhteiskunnallis-kulttuurisia merkityksiä omaava matkailun muoto (Pitkänen & Hannonen, 2024; Pitkänen, 2011; Vepsäläinen, 2017a). Maassa on noin puoli miljoonaa mökkiä (Myllymäki ym., 2025), ja niille matkaavien määrän on arvioitu kohoavan vuosittain jopa 2,4–2,9 miljoonaan (Voutilainen ym., 2021). Mittava mökkikanta ja siihen liittyvät matkustamisen, majoittumisen ja vapaa-ajan vieton käytännöt muodostavatkin Suomessa huomattavan matkailun infrastruktuurin osa-alueen (Müller, 2007; Vepsäläinen, 2017a). Mökkiläisille vapaa-ajan asuminen tarjoaa matkailulle ominaiseen tapaan vaihtelun ja virkistytymisen kokemuksia arjen maisemasta poikkeavassa ympäristössä (Pitkänen & Hannonen, 2024; Williams & Hall, 2000). Mökkeilyyn yhteydessä tämä on tarkoittanut usein luonnonläheisyyttä ja yksinkertaista elämäntyyliä (esim. Pitkänen, 2017, 2011). Monille tutuissa mielikuvissa mökeillä eletäänkin ”ilman kelloa, parran annetaan kasvaa, ja vanhat viimeisillään olevat vaatteet saavat kelvata” (Karisto, 2006, s. 132). Tässä kontekstissa mökkimatkailun elämyksellisyyttä on rakennettu usein myös teknologiaan liittyvien rajanvetojen ja suoranaisen teknologiaavastaisuuden kautta (Karisto, 2006; Pitkänen, 2011; Vepsäläinen, 2017b).

Viime vuosikymmenten teknologinen kehitys ja digitalisaatio ovat kuitenkin mullistaneeet matkailun kenttää monin tavoin (Pesonen, 2017), eikä mökkeily ole tässä suhteessa poikkeus. Mökkien keskimääräinen varustelutaso on kasvanut huomattavasti, ja tämän päivän mökkeilijöillä on usein käytettävissään monenlaista teknologiaa, kuten televisioita ja sähkökäyttöisiä kodinkoneita (Voutilainen ym., 2021). Myös erilaiset mobiililaitteet, kuten älypuhelimet ja kannettavat tietokoneet, ovat nykyään osa monien vapaa-ajan asuntojen teknologiamaisemaa (Peltola & Pitkänen, 2009; Poikolainen, 2022). Perinteiset mökit ilman sähkölaitteita ovatkin Suomessa yhä harvinaisempia. Vain noin seitsemän prosenttia mökeistä on enää täysin ilman sähkönlähdettä (Myllymäki ym., 2025), ja varsinkin uudet mökit ovat teknologiselta varustelutasoltaan usein kattavia (Rantanen, 2014). Mökkeilyyn liitetyt perinteiset mielikuvat eivät näin ollen vastaa enää kaikilta osin mökkiympäristöjen teknologista kehitystä (ks. myös Karisto, 2006; Peltola & Pitkänen, 2009), varustelutason lähestyessä monin paikoin omakotiasumisen standardeja (Myllymäki ym., 2025).

Vaikka vapaa-ajan asuminen on teknologisoitunut, mökkien teknologiakäytännöt ja niiden suhde mökkimatkailun tarjoamiin elämyksiin ovat jääneet tutkimuksessa verrattain vähälle huomiolle. Mökkien varustelutasoa koskevia näkemyksiä on kartoitettu jonkin verran (Adamiak, 2017; Alasuutari & Alasuutari, 2010; Pitkänen, 2011), mutta tällöinkään teknologia ei ole ollut tarkastelun pääasiallinen kohde (ks. kuitenkin Peltola & Pitkänen, 2009). Lisäksi tutkimus on keskittynyt etupäässä kotitöissä ja ansiotyössä hyödynnettävään teknologiaan, viihteellisen teknologiankäytön jäädessä vähemmälle huomiolle (ks. kuitenkin Poikolainen, 2022). Viimeaikainen teknologinen kehitys on ollut myös tahdiltaan hyvin nopeaa, minkä vuoksi uuden, ajantasaisen tutkimustiedon tuottaminen on tärkeää ilmiön hahmottamiseksi.

Tarkastelemme tutkimuksessamme mökkeilijöiden näkemyksiä teknologian eri muodoista ja niiden käytöstä vapaa-ajan asunnolla. Teknologialla viittaamme tässä yhteydessä mökkitalouksien eri toiminnoissa käytettäviin kodinkoneisiin ja tieto- ja viestintäteknologisiin laitteisiin (ks. Haveri, 2009). Tieto- ja viestintäteknologisiin laitteisiin luemme tietokoneet ja erilaiset mobiililaitteet sekä viihde-elektronikan (ks. Sirkiä, 2005). Tutkimuskysymyksenämme on, (i) millaisia kotitöihin, ansiotyöhön ja viihteeseen liittyviä teknologianäkemyksiä ja -käytäntöjä mökkiläisillä on ja (ii) miten nämä näkemykset ja käytännöt heijastelevat kulttuurisia rajanvetoja mökin ja arkielämän välillä. Tarkastelemme aihetta laadullisen haastatteluaineiston avulla.

Rajanvetoja mökkeilyn ja arkielämän välillä

Mökkeilyltä on haettu perinteisesti vastapainoa työlle ja arjen rutiineille (Adamiak ym., 2015; Ahlqvist, 2009; Alasuutari & Alasuutari, 2010; Chaplin, 1999). Alasuutari ja Alasuutari (2010, s. 23) ovat kuvanneet ilmiötä mökin ”toiseksi todellisuudeksi”, millä he korostavat mökkiläisten pyrkimystä luoda eroa mökin ja mökin ulkopuolisen arkimaailman välille. Tämä eronteko on kytkeytynyt myös kaupunkimaisten ja maaseutumaisien elinympäristöjen eroavaisuuksiin, luonnonläheisiin maaseutuympäristöihin rakennettujen mökkien tarjotessa vastapainoa kaupunkiasumiselle (Pitkänen & Kokki, 2005; Williams & Van Patten, 2006). Mökkejä onkin kuvattu pakopaikkana kiireisestä ja rutinoituneesta arjesta, stressaavasta kaupunkiympäristöstä sekä modernista elämäntyylistä yleisesti (Chaplin, 1999; McIntyre ym., 2006; Pitkänen ym., 2011; Raun ym., 2023; Williams & Van Patten, 2006). Tällöin mökki on haluttu nähdä ympäristönä, ”jonne moderni työ- ja kulutusyhteiskunnan koura ei ulotu” ja jossa ollaan ikään kuin ”toisessa paikassa ja toisessa ajassa” (Karisto, 2010, s. 170).

Tutkimusten mukaan mökkiympäristössä nautitaan erityisesti luonnosta ja sen tarjoamasta rauhasta (Hiltunen ym., 2016; Hirvonen & Puustinen, 2008; Peltola & Pitkänen, 2009; Periäinen, 2006). Mökit sijaitsevatkin pääosin maaseudulla ja vesistöjen ääressä (Voutilainen ym., 2021). Maaseudulle matkustamalla kaupunkilaisten on tulkittu kompensoivan kaupunkiympäristön koettuja haittapuolia, kuten melua, kiirettä ja oman pihan puutetta (Strandell & Hall, 2015). Mökkiä ympäröivä luonto tarjoaa myös monenlaisia harrastusmahdollisuuksia ja elämyksiä (Heiska, 2010). Mökkeillä vietettyyn aikaan kuuluvat usein erilaiset ulkoilma-aktiviteetit, kuten uinti, kalastus, marjastus ja käyskentely luonnossa (Adamiak ym., 2015; Pitkänen ym., 2011; Poikolainen, 2022; Vepsäläinen & Pitkänen, 2010). Luontokokemusten lisäksi mökkiympäristö

mahdollistaa usein kiireistä arkea paremmin yhteisen ajanvieton perheen kanssa, kun kaikki ovat yhtä aikaa koolla samassa paikassa (Chaplin, 1999; Vittersø, 2007; Williams & Van Patten, 2006). Perheen yhdessäoloa pidetäänkin luonnon ohella mökkeilyn keskeisenä taustavaikuttimena (Adamiak, 2017; Ellingsen & Hidle, 2013; Hirvonen & Puustinen, 2008; Poikolainen, 2022).

Perkins ja Thorns (2006) ovat tutkineet vapaa-ajan asunnon ja ensisijaisen kodin välistä suhdetta. Heidän mukaansa vapaa-ajan asunnon käyttäjät neuvottelevat keskenään siitä, millaisten asioiden koetaan sopivan mökkiympäristöön. Perinteisesti ajatuksena on ollut, että mökin tulee näyttää ja tuntua erilaiselta ja sitä tulee käyttää eri tavoin kuin vakituista asuntoa (Löfgren, 1999; Periäinen, 2006). Tämä on näkynyt esimerkiksi hirsirakentamisena, vanhoihin mökkivaatteisiin pukeutumisena sekä maalaamattoman puun, vanhan esineistön ja leikkisämmän koristelun suosimisessa mökkiä sisustettaessa (Alasuutari & Alasuutari, 2010; Periäinen, 2006; Vepsäläinen & Pitkänen, 2010). Myös teknologialla on ollut keskeinen rooli tässä rajankäynnissä, eikä sen olekaan usein nähty kuuluvan mökille (Alasuutari & Alasuutari, 2010; Karisto, 2006; Peltola & Pitkänen, 2009).

Aiemmat tutkimustulokset viittaavat siihen, että näkemykset mökille sopivasta varustelutasosta voivat vaihdella perheenjäsenten välillä, ja ne voivat olla yhteydessä esimerkiksi ikään (Perkins & Thorns, 2006; Vittersø, 2007). Nuorten mökkeilijöiden on havaittu olleen jopa hieman vanhempia ikäryhmiä kiinnostuneempia yksinkertaisesta mökkeilystä ilman nykyajan mukavuuksia (Hirvonen & Puustinen, 2008; ks. myös Pitkänen ym., 2014). Yleistä mielikuvaa rikkovaa havaintoa on selitetty muun muassa sillä, että nuorena ei vielä koeta suurta tarvetta erilaisille asumisen ja arjen toimintoja helpottaville laitteille (Hirvonen & Puustinen, 2008). Lisäksi asetelmaa voi selittää se, että nuoret viettävät mökeillä vähemmän aikaa kuin iäkkäämmät mökkeilijät (Pitkänen ym., 2014). Viimeaikaiset tutkimustulokset ovat kuitenkin haastaneet ajatusta nuorten mökkeilijöiden teknologisesta irtiotosta. Poikolaisen (2022) tulosten mukaan nuoret yhdistävät mökkeilyyn aktiivisesti teknologian käyttöä etenkin tylsäksi koettujen hetkien täydentäjänä.

Myös kotitöihin liittyvillä käytännöillä luodaan eroa mökkielämän ja tavallisen arjen välille. Vaikka erilaisia kotitöitä, kuten ruoanlaittoa ja astioiden pesua ei pääse pakoon mökilläkään, niihin suhtaudutaan siellä myönteisemmin kuin kotona (Heiska, 2010). Näin huolimatta siitä, että työt täytyy suorittaa usein kotia vaatimattomammassa olosuhteissa (Alasuutari & Alasuutari, 2010). Tutkimukset viittaavat siihen, että mökille tyypillisistä kotitaloustöistä, kuten puiden ja veden kantamisesta tai tavanomaista työläämmästä ruoanvalmistuksesta usein jopa nautitaan, sillä ne edustavat mökkiläisten toivomaa, normaaliarkea yksinkertaisempaa ja hidastempoisempaa elämää (esim. Chaplin, 1999; Heiska, 2010). Mökkeilytutkimuksen piirissä tämänkaltaista pelkistetyn ja hitaan elämäntavan tavoittelua on käsitteellistetty vapaaehtoisen vaatimattomuuden tai yksinkertaisuuden (*voluntary simplicity*) sekä vapaaehtoisen toisinelämisen käsitteillä (Chaplin, 1999; Massa, 2006; Valkonen, 2022). Tähän elämäntapaan kuuluu monesti myös kotitöihin liittyvä omatoiminen ”puuhastelu”, kuten remontointi, nikkarointi ja puutarhanhoito (Alasuutari & Alasuutari, 2010; Hall & Müller, 2004; Heiska, 2010; Vepsäläinen & Pitkänen, 2010). Sisällöllisesti puuhastelu kattaa usein askareita, joita ei joko voida tai haluta tehdä ensisijaisen kodin ympäristössä (Ahlqvist, 2009).

Mökkien monimuotoistuva teknologia: kohti parempaa varustelua ja monipaikkaista asumista

Mökkeilyyn perinteisesti liitetyt yksinkertaisuuden, luonnonläheisyyden ja traditionaalisuuden ihanteet ovat näkyneet pitkään myös mökkien teknologiakäytännöissä. Mökeille on viety vanhempaa teknologiaa, jota ei tarvita enää ensisijaisessa kodissa (Lehtonen, 2003), ja osaa laitteista on saatettu pitää lähtökohtaisesti mökille kuulumattomana (Alasuutari & Alasuutari, 2010). Esimerkiksi televisiota on pidetty etenkin aiemmin usein mökkiympäristöön sopimattomana teknologiana (Alasuutari & Alasuutari, 2010; Karisto, 2006; Vittersø, 2007). Kun mökille on hankittu uutta teknologiaa, on voitu tyytyä tavanomaista vaatimattomampaan malliin (Peltola & Pitkänen, 2009). Alasuutari ja Alasuutari (2010) kuvaavat tämänkaltaista suhtautumista keinona vaalia mökkielämän viehätystä ja erityisesti sen eroa suhteessa tavalliseen arkeen.

Teknologian määrä ja taso mökeillä on kuitenkin kasvanut merkittävästi vuosikymmenten kuluessa (Berghäll ym., 2008; Ellingsen & Hidle, 2013; Voutilainen ym., 2021). Tämän myötä myös mökin ja ensisijaisen kodin välinen teknologinen ero on pienentynyt (Ellingsen & Hidle, 2013). Esimerkiksi kaasu- tai sähkökäyttöinen liesi ja jääkaappi löytyvät jo yli yhdeksällä kymmenestä mökistä, ja televisiokin on kolmella neljästä (Myllymäki ym., 2025). Kiinteiden laitteiden ja kodinkoneiden lisäksi mökeillä käytetään kasvavassa määrin mobiili- ja verkkolaitteita kuten älypuhelimia ja kannettavia tietokoneita (Poikolainen, 2022; Myllymäki ym., 2025). Lipkina (2013) arvioikin, että riittävää teknologista varustelua voidaan pitää nykyään jopa rentoutumisen edellytyksenä, sillä etenkin kotitöissä käytettävät laitteet vähentävät mökeillä tehtävää työtä vapauttaen aikaa erilaisiin vapaa-ajan toimintoihin. Teknologian historian tutkimuksessa tämänkaltaiseen kehitykseen on viitattu teknologian kesyyntymisen käsitteellä. Kesyyntymisen prosessissa aluksi epäluuloa tai jopa suoranaista vastustusta kohdannut teknologinen uutuus vakiintuu hiljalleen osaksi kuluttajien elämäntapaa ja muuttuu lopulta itsestäänselvyudeksi ja koetuksi välttämättömyydeksi (Pantzar, 1996).

Sähköjärjestelmien ohella myös muut talotekniikan muodot, kuten LVI-järjestelmät sekä mökkien tarkkailun ja etäohjauksen mahdollistavat laitteet, ovat olleet jo pitkään kasvava osa mökkien teknologiamaisemaa (Peltola & Pitkänen, 2009; Pitkänen & Kokki, 2005). Näiltä osin aiempi tutkimus antaa viitteitä siitä, miten mökkitekniikan hyväksyntä vaihtelee eri teknologian muotojen välillä. Vittersø (2007) arvioi, että mökkien talotekniset päivitykset, kuten sähkön ja juoksevan veden asentaminen, nähdään perustellumpana ja hyväksyttävämpänä teknologisen tason päivittämisenä kuin esimerkiksi television hankinta, sillä ensin mainitut helpottavat mökillä tehtävää työtä.

Varustetason kasvusta huolimatta mökkikulttuuriin juurtunut ajatus teknologian kuulumattomuudesta mökkiympäristöön on säilynyt verrattain vahvana, mikä näkyy myös mökkiläisten luonnonläheisyyttä korostavissa diskursseissa (Pitkänen, 2011). Mökkielämän tarjoamia luontokokemuksia on painotettu puheessa vahvasti (Pitkänen, 2011), kun taas teknologian käyttöä on saatettu peitellä ja selitellä eri tavoin (Karisto, 2006). Peltola ja Pitkänen (2009) huomauttavatkin, että esimerkiksi televisio ja mobiililaitteet saattavat olla ilmeinen osa mökkielämää, vaikka niiden käyttöä ei tuoda mökkeilyn kuvauksissa esille. Näin mökkiläiset pitävät yllä syvälle rakentunutta ”kulttuurista kulissia” (Pitkänen, 2011, s. 66; ks. myös Karisto,

2006), jossa ihailu yksinkertaista mökkielämää ja mökkiä ympäröivää luontoa kohtaan saa jopa myyttisiä piirteitä (Periäinen, 2006). Tätä kautta mökkielämän ja teknologian käytön välinen jännite kiinnittyy myös pitkät historialliset juuret omaavaan vastakkainasetteluun luonnon ja teknologian välillä (Poikolainen, 2022).

Teknologia on muuttanut mökkeilyn luonnetta myös määrittämällä työn ja vapaa-ajan välistä suhdetta uudelleen (Peltola & Pitkänen, 2009). Teknologian kehittyminen ja yhteiskunnan digitalisoituminen ovat mahdollistaneet ansiotöiden tekemisen yhä vaivattomammin mökiltä käsin (esim. Haldrup, 2009; Saaristoasiain neuvottelukunta & FCG, 2017). Etätöiden tekeminen mökeillä onkin yleistynyt viime vuosien aikana selvästi (Myllymäki ym., 2025; Voutilainen ym., 2021). Tässä kehityksessä on ollut oma merkittävä osansa Covid-pandemiolla, joka vauhditti etätöiden yleistymistä vapaa-ajan asunnoilla (Müller, 2021; Pikner ym., 2022; Raun ym., 2023; Voutilainen ym., 2021). Etätyöskentelyn yleistyminen on nostanut ilmiön aiempaa näkyvämmiin myös mökkeilytutkimuksen keskiöön (Pitkänen & Hannonen, 2024).

Lisääntyneiden etätyömahdollisuuksien myötä vierailu mökillä rajoittuu aiempaa harvemmin vain vapaa-aikaan tai lomakausiin (Rannanpää ym., 2022). Tässä viitekehityksessä mökkeily onkin nähty yhä useammin osana laajempaa monipaikkaisen asumisen ilmiötä, jossa myös arkea eletään monessa eri paikassa (Pitkänen & Strandell, 2018; Rannanpää ym., 2022; Schier ym., 2015). Laajamittaisempi työskentely mökillä ei silti innosta kaikkia, joilla siihen on mahdollisuus (Myllymäki ym., 2025; Pitkänen & Kokki, 2005). Monet mökkeilijöistä haluavat pitää ansiotyön ja vapaa-ajan erillään, minkä vuoksi etätöitä tehdään mökillä usein lähinnä siksi, että siten voidaan pidentää mökilläoloaikaa (Ahlqvist, 2009; Alasuutari & Alasuutari, 2010; Pitkänen & Kokki, 2005). Lisäksi on havaittu, että mökiltä käsin työskentelevät joutuvat monesti neuvottelemaan ansiotöiden ja vapaa-ajan välisestä rajanvedosta muiden mökillä oleskelevien perheenjäsenten kanssa (Alasuutari & Alasuutari, 2010).

Aiemmassa tutkimuksessa on tuotu esiin myös sitä, että mökin teknologiaan liittyvissä käytännöissä ei ole aina kyse pelkästään kulttuurisista neuvotteluista tai rajanvedoista. Alasuutarin ja Alasuutarin (2010) mukaan mökkien vaatimaton teknologinen varustus liittyy usein enemmänkin käytettävissä oleviin resursseihin kuin modernin varustelun vastustamiseen. Esimerkiksi varallisuus vaikuttaa siihen, miten paljon mökkiin ja sen esineistöön voidaan panostaa (Berghäll ym., 2008). Korkeatasoisimpien ja parhaiten varusteltujen mökkien omistajat ovatkin usein kouluttautuneita ja hyvätuoloisia (Adamiak, 2017). Adamiakin (2017) mukaan nämä kuluttajamökkeilijöiksi luokiteltuun ryhmään kuuluvat henkilöt kokevat mökin teknologisen tason tärkeäksi ja erottuvat siten perinteisemmistä, luonnonläheisyyttä arvostavista mökkeilijöistä.

Teknologisen varustelun on todettu olevan yhteydessä myös mökkien käyttöasteeseen (Ellingsen & Hidle, 2013; Pitkänen & Kokki, 2005). Ympärivuotiseen käyttöön soveltuvilla ja hyvin varustelluilla mökeillä vietetään enemmän aikaa (Pitkänen & Kokki, 2005). Tällä on vaikutusta sekä mökkialueiden talouteen (Raun ym., 2023) että mökkeilystä aiheutuvaan ympäristökuormitukseen (Hiltunen ym., 2016). Tukijat ovatkin korostaneet kasvavassa määrin mökkeilyn kestävyysnäkökulmaa ja siihen liittyviä haasteita (Hiltunen ym., 2016; Karisto, 2006; Massa, 2011; Pitkänen & Rantanen, 2023; Valkonen, 2022).

Tutkimusaineisto ja analyysimenetelmä

Tutkimme mökkeilijöiden näkemyksiä vapaa-ajan asunnon teknologiasta laadullisella aineistolla, joka on kerätty haastattelemalla 20–68-vuotiailta mökkeilijöiltä. Haastateltaviksi rekrytoitiin omalla tai jonkun lähipiiriin kuuluvan omistamalla mökillä aikaansa viettäviä henkilöitä. Vuokramökit rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle. Ikäjakautuksen ansiosta tutkimus kattaa monipuolisen joukon mökinikäyttäjiä. Siihen lukeutuu mökinomistajien lisäksi esimerkiksi omistajien jälkikasvu, ystäviä ja muuta lähipiiriä. Näin saimme kartoitettua mökkiläisten näkemyksiä ja kokemuksia laaja-alaisemmin kuin keskittymällä mökkeilytutkimukselle tyypillisiin ikääntyviin mökinomistajiin (ks. Adamiak ym., 2015).

Aineisto kerättiin lumipallomenetelmällä artikkelin ensimmäisen kirjoittajan kontakteja hyödyntäen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aineisto koostuu yhdentoista täysi-ikäisen mökkeilijän yksilöhaastattelusta. Haastateltavista seitsemän on naisia ja neljä miehiä (ks. Taulukko 1). Haastattelut toteutettiin etäyhteyden välityksellä ja litteroitiin haastattelutilanteen jälkeen. Tutkittavia informoitiin heidän oikeuksistaan ja heiltä pyydettiin suostumus haastattelujen tutkimuskäyttöön. Haastattelujen kesto vaihteli 15 minuutista tuntiin, ja äänitettyä materiaalia kertyi yhteensä 4 tuntia 47 minuuttia. Aineisto anonymisoitiin litteroinnin yhteydessä.

Haastatteluissa keskusteltiin mökkielämästä ja teknologian käytöstä sekä erityisesti näiden kahden suhteesta. Teknologian tarkastelu jaettiin kolmeen alateemaan – koti- ja ansiotyön teknologiat sekä viihdeteknologia – jo haastatteluvaiheessa. Haastattelurungon kysymykset käsittelivät yleisesti teknologian asemaa mökillä sekä yksityiskohtaisemmin teknologian hyödyntämistä työskentelyn tukena ja viihteenä. Jokaista alateemaa kohden kysyttiin kolmesta seitsemään tarkentavaa kysymystä. Kysymyksillä kartoitettiin esimerkiksi sitä, miten mökkeilijät suhtautuvat teknologian käyttöön osana mökillä tehtäviä töitä ja vapaa-ajanviettoa ja miksi teknologiaa on haluttu joko hankkia tai toisaalta jättää hankkimatta mökkiympäristöön. Mainituista teemoista keskusteltiin kaikkien haastateltavien kanssa, mutta haastattelun yksityiskohtaisempi kulku saattoi vaihdella tapauskohtaisesti. Vaihtelua tapahtui erityisesti tilanteissa, joissa haastatteli esitti tarkentavia kysymyksiä tai haastateltavat toivat esiin täydentäviä näkemyksiä käsiteltävästä aiheesta.

Haastattelutilanteen aluksi kartoitettiin myös haastateltavien käyttämien mökkien varustelutasoa. Vaikka harrastusvälineet ja talotekniikka jätettiin tutkimusrajauksen ulkopuolelle, jälkimmäisestä esitettiin taustoittavassa osiossa muutamia kysymyksiä. Näin saatiin yleiskuva kunkin mökin varustelusta. Varustelutaso vaihteli vaatimattomasta ja täysin sähköttömästä kattavasti varusteltuihin mökkeihin. Pääosin haastateltavien mökit olivat kuitenkin sellaisia, joissa on sähköt ja joitain teknologisia laitteita. Usean haastateltavan mökistä puuttuivat juoksevan veden ja peruslämmön edellyttävät astianpesukone ja pyykinpesukone.

Taulukko 1. Haastateltavien ikä ja sukupuoli

Haastateltava	Ikä	Sukupuoli
H1	34	Mies
H2	20	Mies
H3	64	Nainen
H4	47	Nainen
H5	32	Mies
H6	68	Nainen
H7	46	Nainen
H8	68	Mies
H9	22	Nainen
H10	26	Nainen
H11	26	Nainen

Tekstikorpuksen perehdyimme tunnistamalla siitä keskeisiä teemoja (Honkatukia, 2018). Analyysiprosessi (ks. Kuvio 1) käynnistyi tarkastelemalla mökkiläisten teknologianäkemyksiä eli sitä, miten he hahmottavat ja tulkitsevat teknologian eri muotojen asemaa ja merkityksiä mökkiympäristössä. Tässä kohtaa tarkastelusta rajattiin pois ne osuudet, joissa haastateltavat puhuivat teknologiasta tutkimusrajaustamme laajemmassa mielessä (esimerkiksi talotekniikan osalta). Seuraavassa vaiheessa saatuja havaintoja analysoitiin kulttuurisina jäsennyksinä (Alasuutari 2011). Tässä yhteydessä tarkastelimme niitä neuvotteluja ja rajanvetoja, joita haastateltavat toivat esiin kertoessaan teknologian käytöstä mökkiympäristössä. Tarkastelu keskittyi erityisesti siihen, miten tutkittavat konstruoivat mökin ja sen ulkopuolisen maailman välistä rajaa teknologian käyttöä koskevassa puheessaan (ks. Alasuutari 2011). Seuraavaksi analysoimme havaitsemiamme neuvotteluja ja rajanvetoja paikantaen niistä eroja yhtäältä haastateltavien ja toisaalta teknologian eri käyttötarkoitusten välillä. Lopuksi tarkastelimme analyysin tuloksia suhteessa aiempaa tutkimuskirjallisuuteen vastaavuuksia ja eroja tunnistuen (Alasuutari 2011).

Kuvio 1. Analyysin vaiheet (vas.), esimerkkitemana ansiotyössä käytettävä teknologia (oik.)

Seuraavaksi avaamme analyysin tuloksia keskittyen ensin kotitöissä ja sen jälkeen ansiotyössä hyödynnettävään teknologiaan. Tämän jälkeen paneudumme viihdeteknologian kulutukseen mökkiympäristössä. Tarkastelemme sitä, miten haastateltavat kuvaavat, neuvottelevat ja oikeuttavat teknologian asemaa ja käyttöä osana mökkielämää. Tuloksia esitellessämme pyrimme tuomaan esiin aineistossa esiintyvien näkemysten moninaisuutta ja vaihtelua: lähdemme kunkin teknologian muodon kohdalla liikkeelle teknologiavastaisista asenteista ja etenemme myönteisempiin näkemyksiin. Lisäksi tarkastelemme näiden lähestymistapojen välimaastoon sijoittuvia näkemyksiä ja käytäntöjä, joiden monitulkintaisuus kuvastaa kiinnostavalla tavalla teknologian ympärillä käytyjen kulttuuristen neuvotteluiden moniulotteisuutta ja tilannekohtaisuutta.

Kotityön teknologiat: punnintaa hitaan elämän ja vaivattomuuden välillä

Mökkeilijöiden näkemykset kodinkoneiden käytöstä heijastavat monitahoisia tapoja hahmottaa ja perustella erilaisten laitteiden sopivuutta tai sopimattomuutta mökkiympäristöön. Vaikka kysymys kodinkoneiden hankkimisesta on muita teknologian muotoja selkeämmin taloudellinen, isojen kodinlaitteiden asettaessa mökin perusinfrastruktuurille etätyö- ja viihdeteknologiaa suurempia vaatimuksia, sisältyy kodinkoneisiin kulttuurisia neuvotteluja ja rajanvetoja. Toisaalta on huomionarvoista, että teknologiaa koskevat näkemykset vaikuttavat kodinkoneiden osalta vähemmän jännitteisiltä kuin muiden teknologioiden kohdalla, ja ne ilmenivät haastatteluissa enemmän paikoittaisena varauksellisuutena kuin suorana vastustuksena. Näiltä osin kulttuurista neuvottelua käytiin erityisesti arjessa totutun kotitöiden sujuvuuden ja perinteisissä mökkeilyn ihanteissa vaalitun pelkistetyn elämäntyylin välillä. Rajankäynti näiden

kahden elämänpiirin ja -tavan välillä ilmeni muun muassa kuvauksissa, joissa tiettyjen kodinkoneiden puuttumista ei nähty mökkikontekstissa ongelmana mutta tilannetta olisi tulkittu toisin, jos vastaavan työn joutuisi tekemään kotona ilman työtä helpottavaa teknologiaa:

No, siis jos ajattelee kotitöitä niin kotona mulla on tiskikone, mökillä ei. Että siinä mielessä teen enemmän kotitöitä siellä mökillä, mut se on sit ehkä vähän hauskeempaa tehdä siellä. – – Mutta sitten taas jos joutuisin kotona pesemään käsin pyykkiä ja tiskit niin en kyllä pitäisi siitä. (H7, 46 v., nainen)

Pelkistetyn mökkielämän vaalimiseen ja sen kautta rakentuvaan erontekoon on liittynyt perinteisesti monenlainen mökillä tapahtuva ”puuhastelu”, jonka puitteissa arkikontekstissa rutiiniksi tai rasitteeksi koetut toiminnot ovat määrittäneet uudella tapaa ajanvietteeksi ja jopa rentoutumisen tavaksi (Rantanen, 2014). Myös yllä siteerattu haastateltava tuottaa puhetaapaa, jossa mökillä tapahtuva käsin tiskaaminen näyttää miehekkäänä askareena. Haastateltavat toivat esiin myös sen, miten kotitöiden tekemiseen menee mökillä usein paljon aikaa, koska niiden tekeminen on työläämpää kuin kotona. Mökillä astioiden pesuun käytettävä vesi pitää esimerkiksi kantaa mökkiin ja lämmittää ennen kuin varsinaista asioiden pesua voi edes aloittaa. Tästä huolimatta ilman teknologisia apuvälineitä tehtävät työt näyttävät usean haastateltavan puheessa mukavana mökkipuuhana ja mökkeilyn olennaisena osana (ks. myös Chaplin, 1999; Heiska, 2010):

Täytyy sanoa se, että paljon siellä mökillä tehdään vähän sellaistaakin, mitä ei nyt välttämättä olisi aivan pakko tehdä, ihan vaan puuhastelun ilosta. Varmaan sellaiset pakolliset [kotityöt] saisi suoritettua myös parissakin tunnissa päivässä jos haluaisi. Mut mä nään et se on tärkeä osa mökkeilyä se puuhastelu. (H11, 26 v., nainen)

Puuhastelulle tämänkaltaisessa ajattelussa annettua ajanvietteen merkitystä kuvaa se, kuinka osa haastateltavista ilmaisi huolensa siitä, että mökillä loppuisi tekeminen kesken, jos siellä olisi kaikki samat kodinkoneet kuin kotona. Kotitöiden ja niihin liittyvän puuhastelun hitautta voidaan tulkita myös symbolisesta näkökulmasta. Tällöin teknologian puutteesta johtuva kotitöiden hitaus ja tietty tehottomuus näyttävät merkinä mökkeilijän mahdollisuudesta irtautua arkielämää kahlitsevista aikataulupaineista ja hallita itse omaa ajankäyttöään (ks. Chaplin, 1999). Näin ne ovat osa perinteisen mökkielämän ajallista rakennetta, joka muotoutuu eri tavoin kuin arkinen aikaulottuvuus sen ulkopuolella: ”ajan tahti hidastuu, sielu ja ruumis rauhoittuvat”, kuten Rinne-Koski ja Rantanen (2014, 12) mökillä olon rytmiä kuvailevat.

Vaikka yksinkertaisuutta ja vaatimattomuutta korostavilla näkemyksillä on edelleen sijansa mökkeilyä koskevassa ajattelussa, on pelkistetty mökkielämä vahvoine itse tekemisen eetoksineen saanut rinnalleen myös mukavuutta ja elämisen helppoutta priorisoivan mökkeilytyylin (Rantanen, 2014). Kuten Rantanen (2014) tuo esiin, perinteinen, usein rentouttavana koettu mökkipuuhastelu saattaa näyttää tästä perspektiivistä katsottuna epämiehekkäänä vapaa-ajan vieton tapana – eräänlaisen ”työleirin” ilmentymänä. Mökkeilytyylien muutos heijastuu myös haastateltavien kodinteknologiaa koskevissa näkemyksissä. Sen viitteitä näkyy esimerkiksi alla olevassa sitaatissa, jossa haastateltava ottaa etäisyyttä pelkistetyn elämäntavan tavoitteluun ja mieltää kodinkoneet toivottuna ja luontevana mökkielämän apuna:

Kotitöissä mun mielestä ei sitä maailmaa tarvii tehdä hankalaksi ihan vaan tehdäkseen siitä hankalan. Kyllä se [teknologia] tuo helpotusta. (H4, 47 v., nainen)

Vittersø (2007) on esittänyt, että mökillä tehtävät talotekniset päivitykset nähdään usein hyväksyttävänä niiden tuoman avun ja helpotuksen vuoksi. Tämä myönteinen suhtautuminen mökkielämää helpottaviin ratkaisuihin laajenee haastattelujen perusteella koskemaan myös kodinkoneita. Tästä näkökulmasta teknologia asemoituu osaksi uudempaa mökkeilytyyliä, joka ohjaa mökkikulttuuria kohti rennompaa vapaa-ajan viettoa, hemmottelua ja perheenkeskeistä yhdessäoloa (ks. Rantanen, 2014). Tässä asetelmassa kodinkoneet keventävät mökillä tehtävää työtä ja vähentävät niihin kuluvaan aikaa (Peltola & Pitkänen, 2009). Samalla ne mahdollistavat osaltaan sen, että mökillä ”voi vaan loikoilla ja miettiä, mitä sitä tekisi, jaksako tehdä mitään” (H5, 32 v., mies). Siinä missä vaatimattomuuteen mieltyneet mökkiläiset irtautuivat arjen kiireestä mökkiaskareiden ja niiden verkkaisuuden kautta, näyttää irtautuminen kiinnittyvän uudempaa mökkeilytyyliä edustavien mökkeilijöiden kohdalla enemmänkin juuri lepoon ja ”joutenoloon”.

Toisaalta kodinkoneiden hankinta ja käyttö eivät näyttäydä teknologiamyönteisessä kerronnassa pelkästään puuhastelua tai siihen kuluvaan aikaa vähentävänä tekijänä. Haastateltava (H2, 20 v., mies) toi esille, miten mökillä olevat kodinkoneet mahdollistavat hänelle tärkeän ruoanlaittoharrastuksen toteuttamisen myös mökkiympäristössä. Hän kuvailee, miten hänen koko perheensä haluaa mökillä panostaa arkiruokailua paremman ruoan tasoon, minkä vuoksi mökille on haluttu hankkia monipuolinen valikoima erilaisia ruoanlaittoon liittyviä kodinkoneita. Tässä kontekstissa ruoanvalmistuksesta on edelleen tunnistettavissa perinteiselle mökkikulttuurille tyypillisen ”hitaan” tekemisen piirteitä, mutta toiminta kehystyy haastateltavan kerronnassa ja nykyaikaisessa teknologiamyönteisessä pikemminkin moderniksi harrasteeksi.

Teknologiaan varautuneesti suhtautuvan ja selkeän teknologiamyönteisen puhutavan väliltä löytyy myös nyansoidumpia ja kompromissiluontoisempia näkemyksiä, jotka tasapainottelevat perinteisten ja uudempien mökkeilyihanteiden välimaastossa. Niitä toivat esiin haastateltavat, jotka yhtäältä arvostivat kodinkoneiden tuomaa helpotusta mökin askareisiin mutta toisaalta katsoivat, että mökillä kuuluu olla vähemmän kodinkoneita kuin vakituudessa asunnossa.

[Mökiltä löytyy] jääkaappi, mikro, pakastin, kahvinkeitin, uuni – – kotona mulla on tiskikone, mökkillä ei. – – Mä olen ajatellut sen niin, että mökissä ei välttämättä kuulu olla kaikki samat mukavuudet. (H7, 46 v., nainen)

Tässä kontekstissa perinteiseen mökkeilyyn yhdistetty pelkistetyn ja hitaan elämän ihanne ei rakennu enää rajanvedolle teknologiattoman mökin ja teknologisoituneen arjen välillä vaan perustuu enemmänkin eroihin teknologisen varustelun tasossa ja määrässä.

Ansiotyön teknologiat: työn ja vapaa-ajan rajamaastossa

Mökki on mielletty ennen kaikkea vapaa-ajan ympäristöksi, eikä ansiotöitä tai niihin liittyviä toimintoja ole useinkaan pidetty mökin piiriin kuuluvina tai sopivina (ks. Adamiak ym., 2015; Alasuutari & Alasuutari, 2010; Chaplin, 1999). Mökki näyttäytyi myös haastateltavien puheessa ensisijaisesti vapaa-ajan viettoon tarkoitettuna paikkana.

[M]ä en oikein halua tuoda sitä työtä sinne, koska se on jotenkin semmoinen rauhallinen paikka, missä ei tarvitse miettiä töitä. Mä mielummin meen kaupunkiin ja teen työt siellä. Se mökki on vapaa-aikaa. (H7, 46 v., nainen)

Osan haastateltavista kohdalla tämä tarkoitti myös sitä, että he halusivat pitää töissä käytettävän teknologian poissa mökkiympäristöstä (ks. myös Peltola & Pitkänen, 2009). Tämänkaltainen rajanveto konkretisoitui esimerkiksi kannettavien tietokoneiden kohdalla:

Kaikki haluaa yleensä lähteä sinne rentoutumaan niin sitten varsinkin meidän perheessä läppäri on kaikkien työkalu niin ei huvita ottaa työhön liittyviä asioita sinne mökille mukaan. (H9, 22 v., nainen)

Teknologian mobilisoituminen on tehnyt työelämän ja vapaa-ajan välisen rajan vaalimisesta entistä vaikeampaa. Etenkin älypuhelimet ovat lisänneet aina saavutettavissa olemisen mahdollisuuksia ja vaateita (esim. Raudaskoski ym., 2019), mikä näkyy myös työasioiden ei-toivottuna "vuotamisena" mökin piiriin. 34-vuotias mies (H1) kertoo, ettei työpuhelimien jättäminen kotiin mökkireissun ajaksi estä kollegoita pyytämästä apua työasioissa, sillä he voivat ottaa yhteyttä sosiaalisen median kautta. Ansiotyöt voivatkin seurata puhelimien mukana mökille, vaikka työasioita ei haluttaisi kyseisessä ympäristössä edes ajatella (Alasuutari & Alasuutari, 2010).

Mökkeilyä koskevissa teknologianäkemyksissä on kuitenkin alkanut esiintyä muutosta myös ansiotyön osalta. Tämä näkyy erityisesti etätöitä koskevissa käytännöissä: vuoden 2016 mökkibarometrissa 10 prosenttia vastaajista kertoi jonkun samaan kotitalouteen kuuluneen tehneen viimeisen vuoden sisällä etätöitä vapaa-ajan asunnolla, mutta vuoden 2021 barometrissa osuus oli peräti 28 prosenttia (Voutilainen ym., 2021). Vuoden 2025 barometrin vastaajista 29 prosenttia kertoi, että heidän mökillään oli tehty etätöitä edeltävän vuoden aikana, eli osuus ei ollut laskenut koronapandemian jälkeenkään (Myllymäki ym., 2025). Myös osa haastateltavista oli tehnyt etätöitä mökiltä käsin. Etätöiden etuna pidettiin muun muassa työhön liittyvien siirtymien poistumista: kun työpäivä loppuu, ollaan jo valmiiksi itselle mielekkäässä vapaa-ajan ympäristössä. Etätöiden tekemistä perusteltiin myös halulla sujuvoittaa kulkemista ensisijaisen kodin ja mökin välillä. Haastateltavat kertoivat tekevänsä yksittäisiä etätöitä mökiltä käsin välttääkseen pahimmat liikeneruuhkat tai kaupunkiin matkustamisen vaivan. Aiemmissa tutkimuksissa etätöiden tekemistä on perusteltu keinona pidentää oleskeluaikaa mökillä (Ahlqvist, 2009; Alasuutari & Alasuutari, 2010; Pitkänen & Kokki, 2005). Perustelu näkyi myös haastateltavien puheessa:

Silloin tällöin oon tehnyt silleen et oon saanut [etätöitä tekemällä] vähän pidennettyä sitä mökilläoloaikaa vaikka maanantain puolelle. (H11, 26 v., nainen)

Haastatteluista on havaittavissa, että mökkiläiset käyvät itsensä ja muiden mökinkäyttäjien kanssa neuvottelua siitä, missä määrin ansiotöitä on sopivaa tehdä mökillä (ks. myös Alasuutari & Alasuutari, 2010). Etätyöskentely näyttäytyykin usein tasapainotteluna työelämän velvoitteista vapaan mökkiympäristön sekä pidemmän ja sujuvamman mökkeilykokemuksen välillä, vaa’an kallistuessa yhä useammin jälkimmäisen suuntaan. Toisaalta mobilisoitunut teknologia ja vahvistuva etätöiden kulttuuri mahdollistavat tämänkaltaisen tasapainottelun myös tavoilla, jotka eivät taivu yksioikoiseen valintaan lähityön ja mökillä tapahtuvan etätyöskentelyn välillä. Tätä kuvaa haastateltavan (H4, 47 v., nainen) tapa vältellä etätöiden tekemistä mökkiympäristössä kulkemalla mökiltä joko läheiseen vuokratyötilaan tai lähellä asuvan ystävän luokse etätöihin.

Mökkielämän perinteisten ideaalien ja yleistyvän etätöiden välillä käytävä kulttuurinen neuvottelu ei kuitenkaan palaudu yksin ansiotyön mökkeilyssä aiheuttamiin muutoksiin. Haastateltavat näet pohtivat myös toisensuuntaisia seuraamuksia eli sitä, millaisia vaikutuksia mökkiympäristöllä voi olla työntekoon ja työhyvinvointiin. Nämä vaikutukset arvioitiin ensisijaisesti positiivisiksi, ja mökkiä kuvattiin useassa haastattelussa miellyttäväksi työympäristöksi. Mökiltä käsin etätyöskennellessä voi esimerkiksi ”kuunnella linnun laulua” (H3, 64 v., nainen) ja ”katsella merta” (H7, 46 v., nainen). Tämänäyttymisessä etätöpuheessa korostuvatkin mökkielämän kuvauksille tyypilliset luontokokemukset (ks. Pitkänen, 2011). Etätöitä mökillä tekevä haastateltava (H3, 64 v., nainen) kertoi myös pitävänsä siitä, miten ruokatunnilla ehtii käydä vaikkapa uimassa. Mökin onkin havaittu olevan työympäristönä melko salliva työntekijän lomaa sijoittuvien vapaa-ajan toimintojen suhteen (Komulainen, 2007; ks. myös Alasuutari & Alasuutari, 2010). Näin etätyöskentely kiinnittyy myös osaksi Poikolaisen (2022) kuvaamaa mökkiasumisen hybridisyyttä, jonka puitteissa mökkeilijät voivat yhdistellä traditionalistisen elämäntyylin, luonnonläheisyyden ja digitaalisen kulttuurin elementtejä luovalla ja itselleen mielekkäällä tavalla.

Möккеilyä koskevien perinteisten ihanteiden vahvuutta kuvaa kuitenkin se, että myös mökin hyväksi työympäristöksi kokeneet haastateltavat vaikuttivat paikoitellen kamppailevan ansiotöiden tekemisen etujen ja möккеilyä koskevien ihanteiden ristipaineessa. Jännitteen olemassaolosta ja siihen liittyvästä neuvottelusta kertoo edelleen se, että osa haastateltavista kuvasi arvostavansa etätöiden mahdollistavan teknologian olemassaoloa huolimatta siitä, etteivät he itse halua lähtökohtaisesti tehdä töitä mökiltä käsin:

[E]n haluaisi sitä mökki-idylliä ja rauhaa rikkoo sillä työntekijällä. Mut olen kyllä sitä mieltä, että on ihan kiva, että – on ne mahdollisuudet tehdä etätöitä, että on verkko ja näin. (H3, 64 v., nainen)

Toive työntekijän mahdollistavasta teknologiasta näyttää liittyvän osin myös siihen, että välillä töitä on tehtävä mökillä omien toiveiden vastaisesti. Haastateltava (H7, 46 v., nainen) esimerkiksi ennakoii joutuvansa viettämään tulevaisuudessa pidempiä aikoja mökillä ollakseen apuna mökin lähellä asuville ikääntyneille sukulaisilleen, ja tässä tilanteessa hänen möккеilynsä ei voi rajoittua vain lomakausiin.

Viihdeteknologia: moniulotteisia erontekoja

Teknologian käyttöön liittyvä kulttuurinen neuvottelu tulee esiin myös mökkiläisten teknologian viihdekäyttöä koskevissa näkemyksissä ja käytännöissä. Aiempi tutkimus viittaa siihen, ettei viihdeteknologiaa ole useinkaan pidetty mökkiympäristöön kuuluvana (Chaplin, 1999; Karisto, 2006; Pitkänen, 2011; Vittersø, 2007). Vaikka viihdeteknologiaa koskeva suhtautuminen vaikuttaa haastattelujen perusteella muuttuneen viime vuosina myönteisemmäksi, oli haastelevien puheessa edelleen merkkejä viihdelaitteita koskevista jännitteistä. Paikoittaista vastustusta ilmeni etenkin television ja pelilaitteiden kohdalla:

Televisio, mun mielestä se ei kuulu mökille ollenkaan. (H9, 22 v., nainen)

No ihan nää pelikonsolit. Niitä en halua sinne. (H4, 47 v., nainen)

Varautuneesti viihdeteknologiaan suhtautuvien näkemysten tarkempi analyysi kuitenkin osoitti, ettei viihdelaitteita kohtaan ilmennyt vastustus ollut välttämättä kategorista, eli se saattoi kohdistua enemmän yksittäisiin laitteisiin kuin viihdeellisiin sisältöihin tai käyttötarkoituksiin sinänsä. Toisin sanoen, vaikka mökille ei haluttu televisiota, saatettiin mökillä käyttää esimerkiksi kannettavaa tietokonetta tai älypuhelin televisionille tyypillisten mediasisältöjen katseluun. Tässä kontekstissa television vastustusta voikin tulkita vahvasti symbolisena, mökkeilyn kulttuurisiin kulissemiin kiinnittyvänä ilmiönä: jännitteenä, joka palautuu laitteen perinteisissä mökkeilydiskursseissa osakseen saamaan negatiiviseen leimaan sekä television älyteknologiaa ilmeisemmin ja yksipuolisemmin viihdeellisenä näyttäytyvään käyttöfunktioon.

Samaan aikaan haastattelut toivat esiin sen, että osa mökkeilijöistä haastaa avoimesti perinteisiä mökkielämän ideaaleja ja kaipaa mökillensä nykyaikaista viihdelaitteistoa. Mökillä ollut pieni televisio oli esimerkiksi haluttu päivittää suureen taulutelevisioon ja suoratoistopalveluiden katsominen mahdollistaa toimivan nettiyhteyden avulla. Tämänkaltaisten konkreettisten toimien lisäksi muutos näkyy mökkeilijöiden yleisissä arvostuksissa. Vaikka oman mökin teknologista varustetasoa ei oltaisi merkittävästi päivittämässä, ei osa haastateltavista nähnyt syytä sille, miksi mökille ei voisi tuoda halutessaan mitä tahansa teknologiaa:

Mä en tiedä miksi siinä olis mitään tollaisia rajoitteita, et kyl mä käyttäisin siellä ihan mitä vaan mä koen tarpeelliseksi. (H5, 32 v., mies)

Mä aattelen, et se [teknologia] on ihan hyvä juttu ja nykyaikaista. (H2, 20 v., mies)

Näkemykset havainnollistavat sitä, miten irtautuminen modernista elämäntyylistä ei enää näyttäydy kaikille itsearvoisena tai edes merkityksellisenä mökkeilyn piirteenä. Päinvastoin, ”nykyaikaisuus” voi olla tämän päivän mökkeilijälle luonteva lähtökohta tai jopa normi mielekkään mökkiympäristön rakentamisessa.

Haastateltavien puheessa esiintyi jälleen myös ajatuksia ja käytäntöjä, jotka voi tulkita eräänlaiseksi välimalliksi tai kompromissiksi perinteisten ja nykyaikaisempien teknologiannäkökulmien välillä. Itse asiassa tämänkaltaista tasapainottelua ilmeni selkeimmin juuri viihdeteknologian kohdalla. Sen piirteitä oli tunnistettavissa esimerkiksi siinä, että vaikka jotkut haastateltavista suhtautuivat myönteisesti mökkien viihdelaitteisiin, he eivät halunneet tuoda viihdeteknologiaa esiin merkityksellisenä osana mökkeilyään. Laitteiden käyttöä saatettiin

kokea myös aiheelliseksi perustella ja oikeuttaa (ks. myös Karisto, 2006; Peltola & Pitkänen, 2009). Tällöin voitiin viitata esimerkiksi nuorempien mökkikäyttäjien parempaan viihtymiseen:

Mä luulen, että se on ollut enemmän sen takia, kun on ollut nuorempia sukulaisia, jotka ovat viihtyneet siellä paremmin, jos siellä on mahdollisuus myös katella vaikkapa jalkapallomatseja yhdessä. (H11, 26 v., nainen)

Erisuuntaisten ihanteiden välimaastossa tasapainottelevat mökkiläiset voivat lisäksi kokea halua tai tarvetta vähätellä viihdeteknologian merkitystä mökkiympäristössä. Haastattelussa tämä ilmeni pohdintoina siitä, kuinka mökillä olevista laitteista voitaisiin luopua jopa kokonaan:

Se on kyllä vähemmän tärkeää. Että voisi periaatteessa olla ilmeisesti sitä [viihde]teknologiaa vapaa-ajan vietossa siellä mökillä. (H10, 26 v., nainen)

Sit jos miettii sitä viihdepuolta, niin siitä voisin tavallaan luopua, että mua ei häittäis vaikka siel ei olis vaikka musiikkisoitinta, telkkaria. Et tää on mulle se ja sama. (H11, 26 v., nainen)

Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan osoittanut aikovansa tosiasiallisesti karsia mökin teknologista varustusta, vaan kyseessä vaikuttaa olleen enemmänkin diskursiivinen tapa ilmaista eri teknologioiden välistä hierarkiaa: jos jostain teknologian muodosta pitäisi mökillä luopua, olisi se viihdeteknologia.

Perinteisten ihanteiden ja muuttuvien käytäntöjen välistä tasapainottelua kuvastaa myös käytäntö, jossa mökeillä käytetään vanhempaa tai vanhanaikaisempaa teknologiaa kuin arkiympäristössä (ks. Lehtonen, 2003). Näin teknologian käyttö voi myös itsessään rakentaa perinteisen ja nykyaikaisen välistä eroa. Seuraavassa vinyylisoitin näytettytykin nostalgisena ja mökkielämän traditionaalista ulottuvuutta korostavana vaihtoehtona nykyaikaisille suoratoistopalveluille:

Vähän ehkä palaa nostalgisiin aikoihin, et kaivetaan ne LP-levyt esille ja kuunnellaan myöskin niitä joskus. Ei se pelkästään ole sitä, että se tulee jostain suoratoistona. (H3, 64 v., nainen)

Myös radio nähtiin laitteena, joka vanhakantaisempaan teknologian muotona assosioituu traditionaalisen elämäntavan piiriin ja voi siten soveltua perinteisempäänkin mökkiympäristöön (ks. myös Pitkänen, 2011).

Erisuuntaisten ihanteiden ja näkemysten välistä kompromissia neuvotellaan myös viihdeteknologiaa koskevien laitekohtaisten standardien tasolla. Niinpä mökille kelpaavat laitteiden vaatimattomamminkin mallit (Peltola & Pitkänen, 2009). Haastateltavat toivatkin esiin mökillä käyttämänsä viihdeteknologian toiminnallista yksinkertaisuutta. 68-vuotias nainen esimerkiksi kuvasi, että laitteet ”on kaikki semmosia, ei mitään hienoja” (H6). 46-vuotias nainen puolestaan kertoi, kuinka mökin ”telkkarissa ei oo nettiä tai mitään” (H7).

Viihdeteknologiaa koskevat kulttuuriset neuvottelut kiinnittyvät kiinnostavalla ja muista tässä artikkelissa kuvatuista teknologian muodoista poikkeavalla tavalla myös mökkielämän sosiaaliseen ulottuvuuteen. Mökeillä vietetään usein aikaa perheen kanssa, koska mökkiympäristö mahdollistaa yhteisen ajanvieton kiireistä arkea paremmin (Chaplin, 1999; Williams & Van Patten, 2006). Perheen yhdessäoloa myös arvostetaan tärkeänä mökkielämän osana (Hirvonen & Puustinen, 2008; Poikolainen, 2022; Vepsäläinen & Pitkänen, 2010). Tämä arvostus heijastuu osaltaan mökillä käytettävää viihdeteknologiaa koskeviin toiveisiin. Mökkiympäristössä

ajanvietteeksi tarkoitetun teknologian toivotaan kokoavan perheenjäsenet yhteisen tekemisen äärelle, kun taas yksin käytettävien laitteiden käyttöä saatetaan kyseenalaistaa:

Mutta mä en nää sellaisena mökin perusvarusteluna noita pelikonsoleita, koska se ei oo kuitenkaan sellainen yhteinen juttu meidän perheessä, että yhdessä pelailtaisiin. Et sit se ehkä voisi olla eri asia. (H11, 26 v., nainen)

Haastateltavien kerronnassa etenkin televisio näyttäytyy yhdessä käytettävänä laitteena. Näiltä osin sen vastakohtiksi asemoituvat pelikonsolien ohella erilaiset mobiililaitteet, joita käytetään pääosin yksin. Tämä välittyy myös 47-vuotiaan naisen turhautuneesta kuvauksesta:

Tänään se menee niin, että kaikki katsoo niitä omia pikkuruutuja [sen sijaan], että oltaisiin yhdessä tv:n äärellä. Että tässä on viime vuoden aikana huomannut sen, että se tv on se yhteinen tapa viettää aikaa. (H4, 47 v., nainen)

Tässäkin yhteydessä jännite rakentuu kiinnostavasti teknologian eri sukupolvien, ei niinkään teknologian ja teknologiattomuuden välille: "perinteisempi" televisio näyttäytyy asetelmassa mökille sopivana tai ainakin siellä hyväksyttynä laitteena, siinä missä uutta teknologiaa edustavat mobiililaitteet rikkovat mökkeilyn sosiaalisia käytäntöjä ja ihanteita.

On huomionarvoista, että tarkastelluista teknologian muodoista juuri viihdeteknologia näyttää tuottavan selkeimpiä näkemyseroja mökkitalouksien sisällä. Haastateltavilta kysyttiin, oliko jokin teknologia tai sen puute aiheuttanut mökin käyttäjien välillä erimielisyyksiä. Pääosin tällaisia konflikteja ei tunnustettu, mutta sikäli kuin erimielisyyksiä oli käsiteltyjen teknologian muotojen suhteen ilmennyt, koskivat ne nimenomaan viihdeteknologiaa. Nämä erimielisyydet ja asenne-erot näyttäytyvät osin sukupolvien välisenä jännitteenä. Seuraavassa sitaatissa haastateltava kuvailee itsensä ja lapsiensa välistä näkemyseroa mökille tuotavaa viihdeteknologiaa koskien. Hän pohtii, kuinka paljon hänen tulisi joustaa henkilökohtaisista toiveistaan, jotta mökin teknologisen varustelun suhteen löydettäisiin sukupolvien välinen kompromissi:

Välillä mietin sitä, kun ne on sitä mieltä, että kivempaa olla kotona, koska täällä on kaikki koneet. Että miten paljon täytyy antaa myöden, että ne tulee sinne mökille. (H4, 47 v., nainen)

20-vuotias mies kertoi puolestaan veljensä joutuneen neuvottelemaan perheen vanhempien kanssa pelinäytön saamisesta mökille. Lopulta näyttö hankittiin mökille "sillä ajatuksella, et iskäkin pystyy hyödyntää niitä myös sitten omien töiden teossa" (H2). Toisin sanoen kompromissiin päästiin hankintaa ansiotyöhön liittyvällä "hyötykäytöllä" perustellen. Asetelma kuvastaa hyvin teknologioiden käyttöfunktioiden välillä vallitsevaa hierarkiaa mutta myös sitä, kuinka mediankäytön digitalisoituminen ja mobilisoituminen ovat hämärtäneet näiden funktioiden välisiä rajoja laitteiden monikäyttöisyyttä lisätessään.

Johtopäätökset

Viime vuosikymmenten nopea teknologinen kehitys ja digitalisaatio ovat muokanneet mökkimatkailua monin tavoin (Pesonen, 2017), ja monissa vapaa-ajan asunnoissa on nykyisin käytössä monipuolinen kirjo eri teknologioita kiinteistä kodinkoneista mukana kulkeviin mobiililaitteisiin (Myllymäki ym., 2025; Poikolainen, 2022). Edellä olemme tarkastelleet tätä kehitystä erityisesti mökkiläisten teknologiaa ja sen käyttöä mökkiympäristössä koskevan

suhtautumisen näkökulmasta. Tarkastelussamme olemme keskittyneet niihin kulttuurisiin jännitteisiin ja neuvotteluihin, joita ilmenee teknologian käytön ja mökkeilyyn liittyvien ihanteiden välillä. Nämä rajanvedot kytkeytyvät monella tapaa käsityksiin siitä, millaista ”oikeanlainen” mökkeily on. Samalla ne avaavat kiinnostavan näkymän siihen, miten teknologian ja elämyksellisyyden välinen rajapinta hahmottuu ja elää mökkimatkojen kontekstissa.

Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että perinteistä näkemystä teknologian kuulumattomuudesta mökkiympäristöön esiintyy edelleen mökkeilijöiden keskuudessa (ks. myös Karisto, 2006; Peltola & Pitkänen, 2009; Pitkänen, 2011). Tästä näkökulmasta mökkeilyyn elämyksellisyys kiinnittyy olennaisella tavalla arjesta tutun teknologian poissaoloon. Teknologiaa koskevilla näkemyksillä ja käytännöillä tämä ilmenee muun muassa tiettyjen laitteiden ja teknologian muotojen hankkimista koskevana vastustuksena sekä valmiutena tehdä mökillä käsin sellaisia kotitöitä, joiden avuksi arkiympäristöissä edellytettäisiin teknologiaa. Aiemmassa tutkimuksessa tämänkaltaisten, mökkeilyä koskevien arvojen ja asenteiden onkin todettu olevan suhteellisen hitaasti muuttuvia (esim. Rinne-Koski & Rantanen, 2014).

Perinteisiä mökkeilyyn ihanteita vaalivan ja teknologiaan varauksella tai vastustaen suhtautuvien näkemysten ohella tuloksistamme välittyy myös varsin toisentyyppinen mökkeily maailma. Siinä teknologia näyttyy luontevana ja jopa välttämättömänä osana mielekästä mökkielämää. Teknologista varustelua ei toisin sanoen koeta mökkeilyelämästä häiritseväksi elementiksi vaan pikemminkin sitä tukevaksi tekijäksi tai elämyksellisyyden suoranaiseksi edellytykseksi. Tämä näkökulma painottaa erityisesti teknologian lepoa, rentoutumista ja asumisen vaivattomuutta mahdollistavia аспекteja (ks. myös Lipkina, 2013). Näiltä osin aineisto heijastelee selvästi mökkikulttuurissa käynnissä olevaa, suomalaisen yhteiskunnan digitalisoitumista, ikääntymistä ja kaupungistumista mukailevaa murrosta (ks. esim. Rinne-Koski & Rantanen, 2014; Strandell ym., 2020).

Kulttuuristen neuvotteluiden näkökulmasta erityisen kiinnostavia ovat ne teknologianäkemykset ja -käytännöt, jotka asettuvat selkeään myönteisten tai kielteisten näkökulmien välimaastoon ja tasapainottelevat niiden välillä. Näissä asetelmissa myös mökkimatkojen liittyvän elämyksellisyyden ja lisääntyvän teknologian välinen rajankäynti konkretisoituu selkeimmillään. Tällöin mökillä saattaa jo olla käytössä monenlaista teknologiaa, mutta teknologisen varustelun ja perinteisten mökkeilyihanteiden välillä tunnistetaan edelleen jollain tasolla häiritseväksi koettu jännite. Tämä ilmenee muun muassa tapana perustella mökiltä löytyvien laitteiden läsnäoloa, vähätellä niiden merkitystä tai tuoda esiin laitteiden vaatimatonta varustelutasoa. Tasapainottelu voi ilmetä myös siten, että mökin teknologista varustelua halutaan pitää määrällisesti ykköskotia pelkistetympänä. Tulkitsemme tämänkaltaisia kulttuurisia kompromisseja merkinä kasvaneesta ristivedosta ihanteiden ja käytäntöjen välillä: tilanteesta, jossa mökkikulttuurin teknologinen kehitys on edennyt vauhdikkaasti mutta jossa perinteisten mökkeilyn ideaalien hylkääminen näyttyy monille edelleen vaikeana. Näiltä osin mökkeilijöiden kuvaama asetelma lähenee sitä, mihin aiemmassa tutkimuksessa on viitattu mökkeilyyn kulttuurisina kulsseina (Karisto, 2006; Pitkänen, 2011).

Tuloksemme tuovat esiin myös sen, ettei teknologiasta ole mielekästä puhua mökkeilyyn(kään) yhteydessä yhtenä homogeenisenä kokonaisuutena. Teknologian eri muotojen funktiot ovat

mökeillä erilaiset, ja myös suhtautuminen niihin vaihtelee. Kotitöissä ja ansiotöissä käytettäviin teknologioihin suhtauduttiin usein toivottuna apuna, siinä missä viihdeteknologia jakoi mielipiteitä voimakkaammin. Myös eri teknologioiden kohdalla esiintyneet jännitteet olivat luonteeltaan erityyppisiä. Kodinkoneiden kohdalla kulttuurista neuvottelua käytiin etenkin vaivattomuuden sekä yksinkertaisen tai ”hitaan” elämäntavan välillä. Etätöiteknologian osalta jännite paikantui selkeämmin etätöiden mökkeilyaikaa lisäävän ja matkustamisen tarvetta vähentävän vaikutuksen sekä perinteisen, mökkiä korostetusti vapaa-ajan ympäristönä vaalivan ajattelun välille.

Viihdeteknologian kohdalla neuvottelun kohteena ei ollut vain teknologian käyttö tai käyttämättömyys vaan myös teknologian laatu. Esimerkiksi yhdessä katsottavaa televisiota saatettiin pitää paremmin mökille sopivana teknologiana kuin henkilökohtaisille käyttöliittymille perustuvia mobiililaitteita, sillä jälkimmäisten tulkittiin murentavan mökkielämän vahvasti sosiaalisesti koettua luonnetta. Tulokset antavat viitteitä myös siitä, että vinyylisoittimen, radion tai jopa television kaltaiset laitteet voivat näyttäytyä nykyään jo siinä määrin kulttuuriperinteeseemme juurtuneina mediateknologian muotoina, että mökkiläiset saattavat kokea ne perinteisempäänkin mökkeilytyyliin sopiviksi. Näin mökkeilylle tyypillinen modernin ja traditionaalisen välinen rajanveto ei enää palaudu vain teknologian ja teknologiattomuuden vastakkainasetteluun, vaan jäsentyy myös eri sukupolviin kuuluvien teknologioiden välisenä erona.

Kun vapaa-ajan asuntojen varustelutaso on kasvanut ja etenkin uudemmat mökit ovat alkaneet muistuttaa yhä enemmän omakotitaloja, on mökkeilyä alettu tarkastelemaan enenevässä määrin kakkosasumisen näkökulmasta (esim. Pitkänen, 2011; Rantanen, 2014; Rinne-Koski & Rantanen, 2014). Kakkosasumisella on tällöin viitattu nykyaikaisempaan mökkiasumisen tyyliin, jota luonnehtivat muun muassa runsas ja ympärivuotinen mökkeily sekä perinteistä korkeampi varustelutaso. Tämä mökkiasumisen luonteen muutos heijastuu myös meidän tuloksissamme. Samaan aikaan haastateltavien puheessa voi nähdä edelleen myös perinteiselle mökkikulttuurille tyypillistä kaipuuta mökin ”toiseen todellisuuteen” (Alasuutari & Alasuutari, 2010). Arjesta ja sen rutiineista irtautuminen ei kuitenkaan tarkoita välttämättä enää pelkistettyä, teknologiasta riisuttua elämää, vaan eroa voidaan tuottaa muiden tekijöiden kautta. Toisaalta mökkielämän teknologisoitumisen ei tarvitse merkitä perinteisten mökkiaktiiviteettien katoamista, sillä nämä kaksi kulttuurista ja ajallista ulottuvuutta voivat myös limittyä toisiinsa osana mökkeilyn hybridiä elämäntapaa (Poikolainen, 2022).

Tutkimuksessamme olemme pyrkineet jäsentämään mökkeilyn ja teknologian suhdetta moniulotteisesti ja mökkeilytyyliin moninaisuutta esiin tuoden. Tästä huolimatta tulostemme rakentama ymmärrys tavoittaa mökkikulttuurin ja -matkailun ulottuvuudet vain aineistoomme sisältyvien mökkeily- ja puhetapojen osalta. Pelkistetty mökkeily ja sen rinnalla yleistynyt paremmin varusteltu kakkosasuminen muodostavat suomalaisen mökkeilykeskustelun ytimen, mutta mökkiasuminen ei ilmiönä rajoitu niihin. Sama koskee tarkastelumme rajaamista omistusmökkeihin. Näiden rajausten ulkopuolelle jäävät muun muassa perinteiset vuokramökit, luksusvuokrahuvilat sekä matkailukeskuksien mökkikylät. Näihin vapaa-ajan asumisen muotoihin liittyvät asumisen käytännöt ja teknologiastandardit voivat poiketa omistusmökkelyin

vastaavista. Viimeaikaisessa kirjallisuudessa onkin pantu merkille ulkomaisten vuokramökkeilijöiden paikoin varsin korkeiksi nousevat varustelutoiveet (Vepsäläinen, 2017b). Samoin on tuotu esiin luksustarjonnan potentiaalia ja vetovoimaa ulkomaanmatkailijoille suunnatun mökkimajoituksen saralla (Adamsson ym., 2019). Kotimaanmatkailun kentällä vuokramökkeilyn on vastaavasti todettu vetoavan erityisesti hemmottelua ja erilaisia palveluita arvostaviin ”nautiskelijoihin” (Honkanen ym., 2021). Mökkiläisten teknologianäkemyksien ja -käytäntöjen tutkimusta olisi jatkossa tarpeen laajentaa myös näille mökkimatkailun osa-alueille.

Tutkimuksemme lähestyi mökkiläisten teknologiasuhdetta yksittäisten teknologian muotojen ja laitteiden sekä niihin liittyvien kulttuuristen rajanvetojen näkökulmasta. Luonteeltaan integroidumpi taloteknologia rajautui tällöin tarkastelun ulkopuolelle. Teknologian hankkimiseen ja käyttöön liittyvien reunaehtojen syvällisempi ymmärrys edellyttäisi kuitenkin myös kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa. Tästä näkökulmasta teknologian voi hahmottaa osana energian, veden ja jätteiden muodostamaa mökin ”aineenvaihduntaa” (Valkonen, 2022), jossa tietyt teknologian muodot edellyttävät tietynlaista infrastruktuuria ja talotekniikkaa. Tämä auttaisi hahmottamaan teknologian hankintaan ja käyttöön liittyviä näkökulmia myös niiltä osin kuin ne eivät pelkisty yksin kulttuuriin näkökohtiin. Pesukone esimerkiksi edellyttää toimiakseen riittävän kehittyntä vesi- ja sähköjärjestelmää sekä talviajan peruslämpöä, mikä tekee sen hankkimisesta myös huomattavan taloudellisen kysymyksen. Tässä viitekehityksessä mökkiläisten teknologiasuhde laajenee myös mökkikulttuurin kestävyys kiinnittyväksi neuvotteluksi, jossa teknologiakäytäntöjä joudutaan pohtimaan elämyksellisyyden ohella mökkiasumisen vastuullisuuden näkökulmasta. Tätä kautta vapaa-ajan asumisen teknologiakäytäntöjen tutkimus voi tarjota tuoreita näkökohtia myös siihen kestävyyskeskusteluun, jota mökki- ja matkailututkimuksen kentillä on viime vuosina aktiivisesti rakennettu (ks. Pitkänen & Hannonen, 2024; Saarinen, 2024).

Lähteet

- Adamiak, C. (2017). Segmenting second home tourists in Finland to better explain their mobility and behavior. *e-Review of tourism research*, 14(3/4), 117–132.
- Adamiak, C., Vepsäläinen, M., Strandell, A., Hiltunen, M. J., Pitkänen, K., Hall, C. M., Rinne, J., Hannonen, O., Paloniemi, R., & Åkerlund, U. (2015). *Vapaa-ajan asuminen Suomessa: Asukas- ja kuntakyselyn tuloksia vapaa-ajan asumisen nykytilasta ja kehittämistarpeista*. Suomen ympäristökeskus.
- Adamsson, K., Iloranta, R., & Renfors, L. (toim.) (2019). *Mitä on suomalainen luksusmatkailu?* Business Finland/Visit Finland.
- Ahlqvist, K. (2009). Vapaa-ajan asuminen – irtautumista, autonomiaa ja luonnonläheisyyttä. Teoksessa M. Lammi, M. Niva & J. Varjonen (toim.), *Kulutuksen liikkeet: Kuluttajatutkimuksen vuosikirja 2009* (s. 155–176). Kuluttajatutkimuskeskus.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.o*. Vastapaino.

- Alasuutari, P., & Alasuutari, M. (2010). *Mökkihulluus: Vapaa-ajan asumisen taika ja taito*. Lapin yliopistokustannus.
- Berghäll, E., Perrels, A., & Sahari, A. (2008). *Mökkikannan kehityspolku vuoteen 2025 asti*. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Chaplin, D. (1999). Consuming work/productive leisure: The consumption patterns of second home environments. *Leisure studies*, 18(1), 41–55. <https://doi.org/10.1080/026143699375041>
- Ellingsen, W. G., & Hidle, K. (2013). Performing home in mobility: Second homes in Norway. *Tourism geographies*, 15(2), 250–267. <https://doi.org/10.1080/14616688.2011.647330>
- Haldrup, M. (2009). Second homes. Teoksessa R. Kitching & N. J. Thrift (toim.), *International encyclopedia of human geography*. Elsevier.
- Hall, C. M., & Müller, D. K. (2004). Introduction: Second homes, curse or blessing? revisited. Teoksessa C. M. Hall & D. K. Müller (toim.), *Tourism, mobility and second Homes: Between elite landscape and common ground* (s. 3–14). Channel View Publications.
- Haveri, M. (2009). Teknologia kotitalouksien arjessa. Teoksessa H. Janhonen-Abruquah (toim.), *Kodin arki* (s. 47–67). Helsingin yliopisto.
- Heiska, K. (2010). Maailman paras mökki. Teoksessa A. Vilkkö, A. Suikkanen & J. Järvinen-Tassopoulos (toim.), *Kotia paikantamassa* (s. 239–256). Lapin yliopistokustannus.
- Hiltunen, J., Pitkänen, K., & Halseth, G. (2016). Environmental perceptions of second home tourism impacts in Finland. *Local environment*, 21(10), 1198–1214. <https://doi.org/10.1080/13549839.2015.1079701>
- Hirvonen, J., & Puustinen, S. (2008). *Vapaa-ajan asumisen uudet tuulet: Suomalaisten näkemyksiä vapaa-ajan asumisesta*. Teknillinen korkeakoulu.
- Honkanen A., Sammalkangas J., & Satokangas P. (2021). *Kotimaanmatkailun nykytila ja potentiaali: Selvitys kohderyhmistä ja kehittämistoimista*. Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Honkatukia, P. (2018). Haastattelu nuorisotutkimuksen metodina. Teoksessa T. Kiilakoski & P. Honkatukia (toim.), *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä* (s. 149–170). Vastapaino.
- Karisto, A. (2006). Kesämökki ja arjen ympäristöpolitiikka. Teoksessa I. Massa & S. Ahonen (toim.), *Arkielämän ympäristöpolitiikka* (s. 122–137). Gaudeamus.
- Karisto, A. (2010) *Yksi piano vai kymmenen lehmää? Kirjoituksia arjen ilmiöistä*. Gaudeamus.
- Komulainen, V. (2007). *Etätöy maaseudulla kakkosasunnolla: Töissä lomalla luonnon helmassa*. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.
- Lehtonen, T-K. (2003). The domestication of new technologies as a set of trials. *Journal of consumer culture*, 3(3), 363–385. <https://doi.org/10.1177/14695405030033014>
- Lipkina, O. (2013). Motives for Russian second home ownership in Finland. *Scandinavian journal of hospitality and tourism*, 13(4), 299–316. <https://doi.org/10.1080/15022250.2013.863030>
- Löfgren, O. (1999). *On holiday: A history of vacationing*. University of California Press.
- Massa, I. (2006). Perheen elämäntavan muutos ja arjen ympäristöpolitiikka. Teoksessa I. Massa & S. Ahonen (toim.), *Arkielämän ympäristöpolitiikka* (s. 104–121). Gaudeamus.
- Massa, I. (2011). Mökkeily muuttuu, ympäristökuorma kasvaa. Teoksessa J. Niemelä, E. Furman, A. Halkka, E-L. Hallanaro & S. Sorvari (toim.), *Ihminen ja ympäristö* (s. 299–304). Gaudeamus.
- McIntyre, N., Roggenbuck, J., & Williams, D. (2006). Home and away: Revisiting ‘escape’ in the context of second homes. Teoksessa N. McIntyre, D. Williams & K. McHugh (toim.), *Multiple dwelling and tourism: Negotiating place, home and identity* (s. 114–128). CABI.

- Müller, D. K. (2007). Second homes in the Nordic countries: Between common heritage and exclusive commodity. *Scandinavian journal of hospitality and tourism*, 7(3), 193–201.
<https://doi.org/10.1080/15022250701300272>
- Müller, D. K. (2021). 20 years of Nordic second-home tourism research: A review and future research agenda. *Scandinavian journal of hospitality and tourism*, 21(1), 91–101. <https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1823244>
- Myllymäki, T., Turja, T., & Mohammed, N. (2025). *Mökkibarometri 2025*. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Pantzar, M. (1996). *Kuinka teknologia kesytetään: Kulutuksen tieteestä kulutuksen taiteeseen*. Hanki ja jää.
- Peltola, T. & Pitkänen, K. (2009). Kesämökki teknologiamaisemana: Yhteiskuntatieteellisen teknologiatutkimuksen näkökulmia vapaa-ajan asumisen tutkimukseen. *Matkailututkimus*, 5(1), 25–66.
- Periäinen, K. (2006). The summer cottage: A dream in the Finnish forest. Teoksessa N. McIntyre, D. Williams & K. McHugh (toim.), *Multiple dwelling and tourism: Negotiating place, home and identity* (s. 103–113). CABI.
- Perkins, H. C., & Thorns, D. C. (2006). Home away from home: The primary/second-home relationship. Teoksessa N. McIntyre, D. Williams & K. McHugh (toim.), *Multiple dwelling and tourism: Negotiating place, home and identity* (s. 67–81). CABI.
- Pesonen, J. (2017). Matkailun liiketoiminta. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 125–131). Lapin yliopistokustannus.
- Pikner, T., Pitkänen, K., & Nugin, R. (2022). Emergent rural-urban relations in Covid-19 disturbances: Multi-locality affecting sustainability of rural change. *Sociologia ruralis*, 63(3), 564–587.
<https://doi.org/10.1111/soru.12421>
- Pitkänen, K. (2011). *Mökkimaisema muutoksessa: Kulttuurimaantieteellinen näkökulma mökkeilyyn*. Itä-Suomen yliopisto.
- Pitkänen, K. (2017). Suomalainen mökkikulttuuri. Teoksessa A. Kivilaakso & L. Marsio (toim.), *Elossa: Luonto ja elävä kulttuuriperintö* (s. 34–42). Museovirasto.
- Pitkänen, K., & Hannonen, O. (2024). Mökkitutkimuksesta monipaikkaisuuteen ja etätyömatkailuun: Vapaa-ajan asumisen tutkimus 2000-luvulla. *Matkailututkimus*, 20(1), 117–139. <https://doi.org/10.33351/mt.143752>
- Pitkänen, K., & Kokki, R. (2005). *Mennäänkö mökille? Näkökulmia pääkaupunkiseutulaisten vapaa-ajan asumiseen Järvi-Suomessa*. Joensuun yliopisto.
- Pitkänen, K., Puhakka, R., & Sawatzky, M. (2011). The role of nature in the place meanings and practices of cottage owners in northern environments. *Norsk geografisk tidsskrift – Norwegian journal of geography*, 65(3), 175–187. <https://doi.org/10.1080/00291951.2011.598236>
- Pitkänen, K., Puhakka, R., Semi, J., & Hall, C. M. (2014). Generation Y and second homes: Continuity and change in Finnish outdoor recreation. *Tourism review international*, 18(3), 207–221.
- Pitkänen, K., & Rantanen, M. (2023). Climate-wise second home tourism: Policy and media discourses on the climate impacts of second homes in Finland. Teoksessa B. A. Adie & C. M. Hall (toim.), *Second homes and climate change* (s. 56–72). Routledge.
- Pitkänen, K., & Strandell, A. (2018). Suomalaisen maaseudun monipaikkaisen asumisen muodot ja tulevaisuuden kehitys. *Maaseudun uusi aika*, 26(2–3), 6–23.
- Poikolainen, J. (2022). Between traditional lifestyle and late modern leisure: Young second-home dwellers' perspectives on Finnish cottage culture. *Scandinavian journal of hospitality and tourism*, 22(2), 128–143.
<https://doi.org/10.1080/15022250.2022.2028673>
- Rannanpää, S., Antikainen, J., Aro, R., Huttunen, J., Hovi, S., Pitkänen, K., Strandell, A., Nurmio, K., Rehunen, A., Vihinen, H., Lehtonen, O., Muilu, T., & Weckroth, M. (2022). *Monipaikkaisuus – nykytila, tulevaisuus ja kestävyys*. Valtioneuvoston kanslia.

- Rantanen, M. (2014). Palvelujen kysyntään vaikuttavat mökkeilytyylien muutokset: Aiemmin oli pakko kaikkien osallistua, enää ei ole työleiriä. Teoksessa M. Rantanen (toim.), *Modernisoituvat mökkeilytyylit: Paikallisten palveluympäristöjen muutosvoima* (s. 37–48). Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
- Raudaskoski, S., Mantere, E., & Valkonen, S. (2019). Älypuhelin ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen muuttuvat käytänteet. *Sociologia*, 56(3), 282–299.
- Raun, J., Järv, O., Okkonen P. O., Rantanen, M., Hyyryläinen, T., Ryyänen, T., & Toivonen, T. (2023). New avenues for second home tourism research using big data: Prospects and challenges. *Current issues in tourism*, 26(6), 90–902. <https://doi.org/10.1080/13683500.2022.2138282>
- Rinne-Koski, K., & Rantanen, M. (2014). Tausta ja kirjallisuus. Teoksessa M. Rantanen (toim.), *Modernisoituvat mökkeilytyylit: Paikallisten palveluympäristöjen muutosvoima* (s. 10–16). Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
- Saarinen, J. (2024). Kestävä matkailu: katsaus tutkimusteemoihin ja -tarpeisiin. *Matkailututkimus*, 20(1), 75–94. <https://doi.org/10.33351/mt.145054>
- Saaristoasiain neuvottelukunta & FCG (2017). *Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvitys*. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Schier, M., Hilti, N., Schad, H., Toppel, C., Dittrich-Wesbuer, A., & Monz, A. (2015). Residential multi-locality studies: The added value for research on families and second homes. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 106(4), 439–452. <https://doi.org/10.1111/tesg.12155>
- Sirkiä, T. (2005). Suomalaisten tieto- ja viestintätekniikan käyttö vuoden 2004 lopulla. Teoksessa T. Sirkiä, V. Muttilainen, P. Kangassalo & J. Nurmela (toim.), *Suomalaisten viestintävalmiudet 2000-luvun vuorovaikutusyhteiskunnassa: Osa 2* (s. 5–17). Tilastokeskus.
- Strandell, A., & Hall, C. M. (2015). Impact of the residential environment on second home use in Finland: Testing the compensation hypothesis. *Landscape and urban planning*, 133, 12–23. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2014.09.011>
- Strandell, A., Pitkänen, K., & Rehunen, A. (2020). Miten kaupungistuminen ja väestön ikääntyminen vaikuttavat vapaa-ajan asumisen suosioon? *Matkailututkimus*, 16(1), 74–92. <https://doi.org/10.33351/mt.88575>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Tammi.
- Valkonen, J. (2022). *Mökin kanssa ajattelu: Ympäristösosiologinen mielikuvitus ympäristökriisin aikakaudella*. Vastapaino.
- Vepsäläinen, M. (2017a). Mökkeily. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 87–92). Lapin yliopistokustannus.
- Vepsäläinen, M. (2017b). *Suomalaisen vapaa-ajan asumisen ja mökkeilyn merkitys ulkomaalaisille matkailijoille ja vapaa-ajan asukkaille: Kirjallisuuskatsaus*. Itä-Suomen yliopisto.
- Vepsäläinen, M., & Pitkänen, K. (2010). Second home countryside: Representations of the rural in Finnish popular discourses. *Journal of rural studies* 26(2), 194–204.
- Vittersø, G. (2007). Norwegian cabin life in transition. *Scandinavian journal of hospitality and tourism*, 7(3), 266–280. <https://doi.org/10.1080/15022250701300223>
- Voutilainen, O., Korhonen, K., Ovaska, U., & Vihinen, H. (2021). *Mökkibarometri 2021*. Luonnonvarakeskus.
- Williams, A. M., & Hall, C. M. (2000). Tourism and migration: New relationships between production and consumption. *Tourism geographies*, 2(1), 5–27. <https://doi.org/10.1080/146166800363420>

Williams, D. R., & Van Patten, S. R. (2006). Home and away? Creating Identities and sustaining places in a multi-centred world. Teoksessa N. McIntyre, D. Williams, & K. McHugh (toim.), *Multiple dwelling and tourism: Negotiating place, home and identity* (s. 32–50). CABI.